

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

Από το Σύνδεσμο Συντονιστών Ασφαλιστικών Συμβούλων
ζητήθηκε η γνώμη μου επί των κατωτέρω:

«Ο Σύνδεσμος έχει σαν μέλη του ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΕΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ
ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ, επαγγελματίες που ασχολούνται με την διαμεσολάβηση
σε ασφαλιστικές εργασίες, συνεργαζόμενοι με μία ή περισσότερες
ασφαλιστικές εταιρείες.

Το επάγγελμά τους προβλέπεται από το άρθρο 20 του ν. 1569/1985,
όπως ισχύει σήμερα, μετά από αλληπάλληλες τροποποιήσεις (με
τελευταία αυτή με το ΠΔ 190/2006).

Το τελευταίο χρονικό διάστημα τους απασχολεί το θέμα του κατά
πόσον είναι έμποροι και κατά την άσκηση της δραστηριότητάς τους
δημιουργούν υπεραξία, για την οποία θα πρέπει να λαμβάνουν
αποζημίωση από την εταιρεία με την οποία συνεργάζονταν με την καθ'
οιονδήποτε τρόπο διακοπή της συνεργασίας τους με αυτή».

Επί των ερωτημάτων

I. Εμπορική ιδιότητα

1. Ο ορισμός του συντονιστή ασφαλιστικών συμβούλων δίνεται
στο άρθρο 20 παρ. 1 ν. 1569/1985 όπως ισχύει. Συγχρόνως η ίδια

διάταξη παρέχει και το είδος του συμβατικού δεσμού του συντονιστή ασφαλιστικών συμβούλων με την ασφαλιστική επιχείρηση.

Η ως άνω διάταξη ορίζει:

1. «Συντονιστής ασφαλιστικών συμβούλων είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο για λογαριασμό μιας ασφαλιστικής επιχείρησης ζωής ή και μιας μόνο ασφαλιστικής επιχείρησης ασφαλίσεων κατά ζημιών, έναντι προμήθειας διαμεσολαβεί στη σύναψη ασφαλιστικών συμβάσεων διαμέσου ομάδας ασφαλιστικών συμβούλων, τους οποίους επιλέγει, εκπαιδεύσει και εποπτεύει.

Η σχέση που συνδέει το συντονιστή ασφαλιστικών συμβούλων με την ασφαλιστική επιχείρηση είναι σύμβαση έργου, η οποία καταρτίζεται εγγράφως. Σε περίπτωση ύπαρξης επιπλέον σύμβασης εξαρτημένης εργασίας του συντονιστή ως διευθυντή γραφείου πωλήσεων ασφαλίσεων, η σύμβαση έργου παραμένει ανεξάρτητη και δεν απορροφάται από τη σύμβαση εξαρτημένης εργασίας».

Η έννοια πάλι του ασφαλιστικού συμβούλου και αντίστοιχα του συμβατικού δεσμού μεταξύ αυτού και της ασφαλιστικής επιχείρησης δίνεται στη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 1 ν. 1569/1985 όπως ισχύει.

Ασφαλιστικός σύμβουλος είναι το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο μελετά την αγορά, παρουσιάζει και προτείνει λύσεις ασφαλιστικής κάλυψης των αναγκών των πελατών με ασφαλιστικές συμβάσεις για λογαριασμό των ασφαλιστικών επιχειρήσεων ή ασφαλιστικών πρακτόρων ή μεσιτών ή συντονιστών ασφαλιστικών συμβούλων για την πρόσκτηση εργασιών. Η σχέση που συνδέει τον ασφαλιστικό σύμβουλο με τους ως άνω είναι σύμβαση έργου. Ο

ασφαλιστικός σύμβουλος δεν έχει δικαίωμα υπογραφής ασφαλιστηρίων ούτε εκπροσώπησης ασφαλιστικής επιχείρησης ή ασφαλιστικού πράκτορα ή μεσίτη. Κάθε αντίθετη συμφωνία είναι άκυρη.

2. Και οι δύο ως άνω κατηγορίες εντάσσονται μαζί με τους μεσίτες και πράκτορες ασφάλισης στα τέσσερα είδη επιχειρήσεων διαμεσολάβησης στην ιδιωτική ασφάλιση (βλ. Ρόκα, Ασφαλιστικό Δίκαιο, Εισηγήσεις, 2008, σ. 214). Σύμφωνα εξάλλου με τον ορισμό της «ασφαλιστικής διαμεσολάβησης» που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2 περ. 3 π.δ. 190/2006 «περί προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2002/92 σχετικά με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση», ως «ασφαλιστική διαμεσολάβηση» νοείται «κάθε δραστηριότητα είτε παρουσίασης, πρότασης, παροχής προπαρασκευαστικών εργασιών για τη σύναψη συμβάσεων ασφάλισης ή σύναψης αυτών ή παροχής συνδρομής κατά τη διαχείριση και εκτέλεση των εν λόγω συμβάσεων, ιδίως σε περίπτωση επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου».

Στο περιεχόμενο της έννοιας αυτής περιλαμβάνονται και οι κατά το εθνικό δίκαιο ασφαλιστικοί σύμβουλοι καθώς και οι συντονιστές ασφαλιστικών συμβούλων (βλ. Ι. Ρόκα, Ασφαλιστικός Κώδικας, 2^η εκδ. 2008, σ. 453).

Προς άρση οποιασδήποτε αμφισβήτησης ως προς το εάν οι τελευταίοι ενέπιπταν στην κατηγορία των ασφαλιστικών διαμεσολαβητών του π.δ. 190/2006, με την τροποποίηση του αρθρ. 5 εδ. τρίτου π.δ. 190/2006 σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 4 ν. 3557/2007, και αυτοί εξομοιώθηκαν με τους ασφαλιστικούς

διαμεσολαβητές, με τη συνδρομή ορισμένων προϋποθέσεων (βλ. *Ρ. Χατζηνικολάου-Αγγελίδου*, *Ιδιωτικό Ασφαλιστικό Δίκαιο*, β' έκδ. 2008, σ. 105 αρ. 207).

Το ως άνω π.δ. ως μέσο εναρμόνισης αποβλέπει στην επιβολή κανόνων για ελεύθερη εγκατάσταση των διαμεσολαβητών στην ενιαία αγορά (αρχή της ενιαίας άδειας) καθώς και κανόνων προστασίας των δεκτών των υπηρεσιών των διαμεσολαβούντων.

3. Σύμφωνα με το άρθρο 1 ν.δ. 400/70 όλες οι ιδιωτικές επιχειρήσεις που λειτουργούν στην Ελλάδα και έχουν ως αντικείμενο την άσκηση ασφαλίσεων διέπονται από αυτό (περί της επιχείρησης ιδιωτικής ασφάλισης βλ. *Ι. Ρόκα*, *Ασφαλιστικό Δίκαιο* εισηγήσεις 2008 σ. 185 επ., *Ι. Βελέντζα*, *Δίκαιο Ιδιωτικής Ασφάλισης*, 2007 σ. 277 επ.). Ασφάλιση, κατά τα ουσιώδη στοιχεία της, είναι «κοινωνία ομοίων κινδύνων, που παρέχει στα μέλη της, με αντάλλαγμα, αυτόνομη αξίωση για κάλυψη οικονομικής ανάγκης» (βλ. *Αλκη Αργυριάδη/Ρ. Χατζηνικολάου/Λ. Σκαλίδη* *Στοιχεία Ασφαλιστικού Δικαίου*, 5^η εκδ. 2007, σ. 23).

Η άσκηση της ιδιωτικής ασφάλισης είναι η σπουδαιότερη όχι η μοναδική ασφαλιστική εργασία στο χώρο της ιδιωτικής ασφάλισης.

Οι επιχειρήσεις διαμεσολάβησης («πρόσωπα ασχολούμενα με την πρόσκτηση ασφαλιστικών εργασιών») στην ιδιωτική ασφάλιση είναι διεθνώς αναγνωρισμένες και συχνά ρυθμισμένες εμπορικές επιχειρήσεις, βοηθητικές της ασφαλιστικής επιχείρησης, όπως οι πράκτορες, μεσίτες, σύμβουλοι και συντονιστές συμβούλων, βοηθητικές μεν αλλά αναγκαίες για τη λειτουργία της σύγχρονης

ασφαλιστικής επιχείρησης (βλ. *Ι. Ρόκα*, Οι διαμεσολαβούντες στην ιδιωτική ασφάλιση και η πελατεία τους, Τιμ. Τομ. Ν. Δελούκα, 1989, II σ. 843 επ., 844).

4. Η βασική οικονομική λειτουργία που συνιστά το εμπόριο και είναι αντικείμενο του εμπορικού δικαίου είναι κατά κανόνα η διαμεσολάβηση.

Ως διαμεσολάβηση με ευρεία έννοια νοείται και η «παροχή βοήθειας» στην κυριολεξία διαμεσολάβηση όπως μεταξύ άλλων είναι η ασφάλιση. Ετσι η διαμεσολάβηση θα συνίσταται γενικότερα στη δράση εκείνη που σχετίζεται γενικότερα με την κυκλοφορία των οικονομικών αγαθών (βλ. *Ε. Περάκη*, Γενικό Μέρος του Εμπορικού Δικαίου, 1999, σ. 6, 8). Από άποψη θεμελίωσης της εμπορικότητας μιας δραστηριότητας, το κριτήριο της διαμεσολάβησης, κατά μια άποψη, δεν θεωρείται πρόσφορο κριτήριο για τον καθορισμό του περιεχομένου της «εμπορικής πράξης» (αρθρ. 2 Δ/τος περί αρμοδιοτήτων εμποροδικείων 1835), εφόσον η έννοια αυτή αποτελεί νομικό τεχνικό όρο (βλ. *Ι. Μάρκου*, Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου I, 2004, σ. 44 επ.).

Η ασφαλιστική διαμεσολάβηση δεν αναφέρεται στο άρθρο 2 του Δ/τος του 1835, ούτε καν η ασφάλιση γενικά ειμή μόνον η τελευταία ως θαλάσσια ασφάλιση (αρθρ. 3 Δ/τος). Η περιοριστική απαρίθμηση των εμπορικών πράξεων στα άρθρα 2 και 3 του Δ/τος δεν αποκλείει ή μάλλον, ενόψει της παλαιότητας του Δ/τος και των αγνώστων στο νομοθέτη του Δ/τος εννόμων σχέσεων, επιβάλλει την επέκταση της εμπορικότητας με τη μέθοδο της αναλογίας για την ταυτότητα του

νομικού λόγου (βλ. ΑΠ Ολ. 1513/1980 ΝοΒ 1981, 865, Δ. Δελούκα, Αντικείμενα και υποκείμενα των εμπορικών συναλλαγών 1957, σ. 11), με βασικά εξομοιωματικά κριτήρια τη διαμεσολάβηση με ανάληψη κινδύνου, την επιδίωξη κέρδους, την οικονομικά σημαντική δράση και γενικότερα την επιχειρηματική δράση (βλ. Περράκη, ο.π. σ. 221-220, 226 και πρβλ. επισήμανση Ν. Ρόκα, Στοιχεία Εμπορικού Δικαίου, 1998, στο ότι ο κατάλογος των εμπορικών πράξεων, «τείνει πλέον να έχει στην ουσία ενδεικτική σημασία») ή κατ' άλλη άποψη (βλ. Λ. Γεωργακόπουλο, Εγχειρίδιο Εμπ. Δικαίου, τ.1, τευχ. 1, Γενικό Μέρος β' εκδ. 1995 σ. 58) με διασταλτική ερμηνεία.

Ενόψει αυτών η επιχείρηση που ασκεί ο συντονιστής ασφαλιστικών συμβούλων θεωρείται ως μια μορφή μεσιτείας και συνεπώς εμπορική κατά το άρθρο 2 του Δ/τος και η κατά σύνηθες επάγγελμα άσκησή της του προσδίδει την εμπορική ιδιότητα (βλ. Ι. Ρόκα, Οι διαμεσολαβούντες στην ιδιωτική ασφάλιση, ό.π. σ. 847), ή θα μπορούσε να ενταχθεί στην ευρύτερη έννοια της πρακτορείας, (στην οποία εντάσσονται και οι μεσιτικές οι υπηρεσίες του εμπορικού αντιπροσώπου βλ. Ν. Ρόκα, Στοιχεία Εμπ.Δ., ό.π. σ. 62), εφόσον φέρει τα χαρακτηριστικά της εξωτερικής πράξης στην αγορά και ο πράκτορας δεν εντάσσεται στο προσωπικό συγκεκριμένου εμπόρου (βλ. γενικά Περράκη, ό.π. σ. 187-189 και Θ. Τζιώνα, Η ασφαλιστική διαμεσολάβηση, 2006, σ. 208 επ. «όταν έχει ανατεθεί συμβατικά στον συντονιστή η είσπραξη ασφαλίσεων έναντι προμήθειας, έχουν αναλογική εφαρμογή οι διατάξεις του π.δ. 298/96 για τη διαχείριση του πράκτορα, σ. 209), ή στην κατ' αναλογία επίσης επιγενόμενη

κατηγορία της εμπορικής αντιπροσωπείας γενικά (βλ. *Κ. Παμπούκη-Π. Παπαδρόσου-Αρχανιωτάκη*, Εμπορικό Δίκαιο, Εισαγωγή 2001, σ. 158). Τα όρια συνεπώς μεταξύ των διαφόρων μορφών διαμεσολάβησης είναι ρευστά.

Πέρα από τη θεμελίωση της εμπορικότητας της επιχείρησης του συντονιστή ασφαλιστικών συμβούλων, σε ουσιαστικά κριτήρια κατ' αναλογία, αποδίδεται σ' αυτούς η εμπορική ιδιότητα (βλ. *Παμπούκη-Παπαδρόσου-Αρχανιωτάκη*, ό.π. σ. 159) και κατά το τυπικό κριτήριο εφόσον (όπως ο ασφαλιστικός πράκτορας, μεσίτες ασφαλίσεων και ο ασφαλιστικός σύμβουλος) εγγράφονται υποχρεωτικά στο οικείο Επαγγελματικό Επιμελητήριο (άρθρο 20 παρ. 2 και 17 ν. 1569/1985 και άρθρο 5 εδ. τρίτο π.δ. 190/2006 σε συνδυασμό με το άρθρο 4 παρ. 1 ν. 1089/1980 περί Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητηρίων).

5. Η ιδιότητα των διαμεσολαβούντων μεταξύ των οποίων και του συντονιστή ασφαλιστικών συμβούλων ως ασκούντων το εμπορικό επάγγελμα κατά το ουσιαστικό ή το τυπικό κριτήριο δεν αμφισβητείται (βλ. και *Ι. Ρόκα*, Ασφαλιστικός Κώδικας, ό.π. σ. 460 υποσ. 117 και ρητά *Αργυριάδης/Χατζηνικολάου/Σκαλίδης*, ό.π. σ. 39 «είναι ελεύθερος επαγγελματίας και έχει την εμπορική ιδιότητα»).

II. Υπεραξία

1. Μέσα στα πλαίσια του νομικού ορισμού του «συντονιστή ασφαλιστικών συμβούλων» (αρθρ. 20 παρ. 1 ν. 1569/1985), η πραγματική άσκηση του επαγγέλματός του υλοποιείται ιδίως:

α)Με αποκλειστική συνεργασία με μια ασφαλιστική επιχείρηση ζωής ή και μια μόνο ασφαλιστική επιχείρηση ασφάλισης κατά ζημιών με την οποία συνδέονται με σύμβαση έργου, όχι εξαρτημένης εργασίας. β)Με την επιλογή, εκπαίδευση και εποπτεία των ασφαλιστικών συμβούλων που ανήκουν στην ομάδα του μέσω της οποίας διαμεσολαβεί στη σύναψη ασφαλιστικών συμβάσεων.

Ειδικότερα: η εκπαίδευση είναι συνεχής με ενημέρωση σε νέα προϊόντα, νέες τακτικές πωλήσεων και προσέγγισης του πελάτη και συμβάλλει ώστε ο ασφαλιστικός σύμβουλος να γίνεται ενεργός επαγγελματίας. Η εποπτεία σε καθημερινή βάση συνίσταται στη συνεχή επαφή με τον ασφαλιστικό σύμβουλο, στην συχνά από κοινού επίσκεψη στον πελάτη για διαπίστωση των χαρακτηριστικών και των ιδιαιτεροτήτων του προσαρμόζοντας κάθε περίπτωση τα ασφαλιστικά προϊόντα στις ανάγκες του πελάτη. Επίσης ο συντονιστής επισημαίνει τυχόν προβλήματα και αποτρέπει ενδεχόμενα σφάλματα, ενώ σε περίπτωση δημιουργίας τέτοιων καταστάσεων τα επιλύουν από κοινού, συντελώντας μέσω των ασφαλιστικών συμβούλων στην πρόσκτηση και τη διατήρηση των πελατών καθώς και στη βελτίωσή του, επαγγελματική και παραγωγική (βλ. γενικά Ζ. Σκουλούδη, Ρύθμιση δικαιωμάτων, υποχρεώσεων και επαγγελματικής συμπεριφοράς των προσώπων που διαμεσολαβούν στις ιδιωτικές ασφαλίσεις, όπως έχει σήμερα, ΕΕμπΔ 1996, 234 επ.). γ)Με τη λήψη αμοιβής (προμήθειας) η οποία υπολογίζεται επί της προμήθειας που δικαιούται ο ασφαλιστικός σύμβουλος που ανήκει στην ομάδα του

συντονιστή και ο οποίος είναι αυτός που προβαίνει άμεσα στην πρόσκτηση ασφαλιστικών εργασιών (αρθρ. 16 παρ. 1 ν. 1569/1985).

2. Συντονιστής και ασφαλιστικός σύμβουλος ενεργούντες ως ασφαλιστικοί διαμεσολαβητές, με την αναζήτηση, εξεύρεση του πελάτη και συνεχή παρακολούθηση των μεταβαλλόμενων κατά περίπτωση αναγκών του και προσαρμογή σ' αυτές, δημιουργούν πελατολόγιο (λίστα-αρχείο) με ονόματα πελατών φυσικών ή νομικών προσώπων ή άλλων οντοτήτων, επιδεκτικών ασφάλισης και στοιχεία τους (ηλικίες, επαγγελματική κατάσταση, γνώσεις και επίπεδο γνώσεων, οικογενειακή κατάσταση, ασθένειες, ανάγκες για ασφαλιστική κάλυψη κ.α.), που αποτελούν μεν προστατευόμενα προσωπικά δεδομένα (ν. 2472/1997) πλην για την επιχείρηση συγκροτούν άυλο αγαθό άντλησης εσόδων, άμεσων και μελλοντικών, δηλαδή βάση διαρκών ωφελειών, δηλαδή οικονομικό, περιουσιακής φύσεως αγαθό.

3. Τίθεται ζήτημα ως προς τη μεταχείριση του αγαθού της πελατείας σε περίπτωση λύσης της σχέσης ασφαλιστικής επιχείρησης και συντονιστή ασφαλιστικών συμβούλων. Όπως ορθά επισημαίνεται (Ι. Ρόκας, Οι διαμεσολαβούντες, ό.π. σ. 847), το ότι μια επιχείρηση διαμεσολάβησης στην ιδιωτική ασφάλιση είναι βοηθητική της κυρίως εμπορικής, εν προκειμένω ασφαλιστικής επιχείρησης, δεν σημαίνει ότι από την άποψη δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ή ακόμα και από την άποψη όγκου διαφέρουν της κυρίως εμπορικής επιχειρήσεως. Τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία απαρτίζουν τις επιχειρήσεις αυτές, όπως σε κάθε επιχείρηση, είναι το τμήμα εκείνο της περιουσίας που αποχωρίστηκε από την τυχόν λοιπή περιουσία του φορέα τους και

προορίζεται για την άσκηση της εμπορικής επιχειρήσεως και αποτελούνται από ενσώματα και άυλα αγαθά, όπως πρώτιστα από την πελατεία. Η σημασία της τελευταίας είναι τεράστια (Ν. Δελούκας, Η εμπορική επιχείρηση, 2^η εκδ. 1980, σ. 4). Αυτή αποτελεί το κέντρο περί το οποίο στρέφονται όλες οι συναφείς προς την επιχείρηση σχέσεις (Δελούκας, ο.π.). Πρόκειται για κυμαινόμενο σύνολο προσώπων που κατά συνήθεια ή συμπτωματικά απευθύνονται στην επιχείρηση για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες τους δηλ. για μια εν τοις πράγμασι πηγή κανονικώς επαναλαμβανόμενων σχέσεων κέρδους, των οποίων η συντέλεση δεν αναμένεται με πλήρη νομική βεβαιότητα αλλά με μεγάλη βεβαιότητα αλλά με μεγάλη πιθανότητα ώστε υπό ορισμένες περιστάσεις να παρίσταται στις συναλλαγές ως βεβαιότητα (βλ. Λ. Κοτσίρη, Πελατεία. Ενταξίς πραγματικής προσδοκίας εις το σύστημα του Δικαίου, 1971 σ. 101). Με αυτήν την πιθανότητα ως περιεχόμενο του αγαθού της πελατείας ταυτίζεται και η λεγόμενη αξία ή υπεραξία της επιχείρησης (Κοτσίρης, ό.π. σ. 191).

4. Η ιδιαιτερότητα στην προκείμενη περίπτωση είναι η σχέση συνεργασίας και αλληλοσυμπλήρωσης της ασφαλιστικής επιχείρησης με τη διαμεσολαβητική επιχείρηση. Στην περίπτωση της ιδιωτικής ασφάλισης υποστηρίζεται ότι η πελατεία δεν μπορεί να διασπαστεί (έτσι Ι. Ρόκας, Οι διαμεσολαβούντες, ο.π. σ. 848). Και οι δύο επιχειρήσεις έχουν πελατεία. Όμως ο πελάτης δεν αποβλέπει μόνο στην ασφαλιστική επιχείρηση ούτε μόνο στην επιχείρηση διαμεσολάβησης, πρακτόρευσης κλπ, αφού το προϊόν (υπηρεσίες ή αγαθά) στο οποίο αποβλέπει του παρέχεται και από τις δύο. Θα

μπορούσε συνεπώς να ισχυριστεί κάποιος ότι η πελατεία στη σχέση ασφαλιστική επιχείρηση-διαμεσολαβούντες είναι «κοινή». Το ζήτημα του ποσοστού συμμετοχής στην πελατεία καθεμιάς επιχειρήσεως είναι πραγματικό και εξαρτάται από τη συγκεκριμένη σχέση και κυρίως από το είδος των επιχειρήσεων, θα μπορούσε όμως να ρυθμιστεί και συμβατικά (έτσι *Ι. Ρόκας*, ό.π. σ. 848). Πλησιέστερα όμως στη φύση της συνεργασίας αυτής θα ήταν ο χαρακτηρισμός της πελατείας αυτής ως «οιονεί κοινής» λόγω της διφυούς φύσης της, πρωτογενούς για τον συντονιστή ασφαλίσεων και δευτερογενούς για την ασφαλιστική επιχείρηση.

5. Η διάταξη του άρθρου 20 παρ. 3 του νόμου 1569/1985, όπως ισχύει προβλέπει ότι η ασφαλιστική επιχείρηση, σε περίπτωση λύσης ή λήξης της σύμβασης με τον συντονιστή ασφαλιστικών συμβούλων του καταβάλλει με τις προϋποθέσεις του νόμου και για χρονικό διάστημα τριών ετών από την καταγγελία, την προμήθεια που του αναλογεί στην παραγωγή ασφαλιστικών συμβούλων που συντονίζει, «στο μέτρο που η παραγωγή αυτή εξακολουθεί να παραμένει για το διάστημα αυτό στην επιχείρηση».

Από τη ρύθμιση αυτή προκύπτει ότι το πελατολόγιο – παραγωγή –, καθόσον παραμένει στην ασφαλιστική επιχείρηση στο μετά τη λύση της σχέσης συνεργασίας χρονικό διάστημα, χρησιμοποιείται από το νομοθέτη ως βάση μετενέργειας της παραγωγής των ασφαλιστικών συμβούλων, που συντονίζει, και του δικαιώματος του συντονιστή σε σχετικές προμήθειες, για περιορισμένη χρονική διάρκεια μετά τη λύση ή λήξη της σχέσης.

Συνεπώς το ως άνω δικαίωμα σε προμήθεια μετενέργειας της λυθείσας σύμβασης δεν συνιστά αποζημίωση πελατείας λόγω λύσης ή λήξης της σύμβασης.

6. Ζήτημα είναι αν ο συντονιστής ασφαλιστικών συμβούλων δικαιούται σε «αποζημίωση πελατείας».

Η «αποζημίωση πελατείας» μέσω κοινοτικών ρυθμίσεων έχει καθιερωθεί στα περισσότερα συστήματα δημιουργίας οιονεί «κοινής πελατείας» όπως στην εμπορική αντιπροσωπεία (π.δ. 219/1991) και στα συστήματα διανομής (αρθρ. 14 ν. 3557/2007). Είναι απόρροια του θεσμού της «εξισωτικής αξίωσης» ή «αξίωσης συνεισφοράς» (Ausgleichsanspruch) ή «ισοσταθμικής αξίωσης» ωφελειών της επιχείρησης και ζημίας-απωλειών του αντιπροσώπου που προβλέπεται στην § 89b του Γερμανικού Εμπορικού Νόμου σχετικά με την (κατ' αποκοπή) αποζημίωση των εμπορικών αντιπροσώπων. Η αποζημίωση πελατείας χαρακτηρίζεται ως ιδιόρρυθμη αξίωση αμοιβής που κινείται μεταξύ δύο ισοδύναμων πόλων εκείνου της αμοιβής και εκείνου της επιεικειάς. Δεν πρόκειται για τίμημα μεταβίβασης πελατείας του μεσολαβητή στην επιχείρηση, αλλά για προστατευτική εκ του νόμου αποζημίωσή του. Στην περίπτωση των ασφαλιστικών διαμεσολαβούντων, η ρύθμιση των άρθρων 4 παρ. 3 ν. 1569/85 – όπως αντικαταστάθηκε με τις διατάξεις του αρθρ. 36 παρ. 8 και 28 ν. 2496/1977 αναφέρεται στην καταβολή προμήθειας μετενέργειας. Αυτή διαφέρει από την αποζημίωση πελατείας των εμπορικών αντιπροσώπων και διανομέων. Ενώ στους τελευταίους υπολογίζεται με βάση το παρελθόν και με δεδομένα κατά το χρόνο λύσης στοιχεία

ως μία «πρόγνωση» για την εξέλιξη των σχέσεων (απώλεια προμηθειών), χωρίς να μπορεί εκ των υστέρων να μεταβληθεί (βλ. Γερμ. Ακυρ. BGH, NJW 98, 75), στην περίπτωση των ασφαλιστικών διαμεσολαβούντων η ρύθμιση αφορά σε παραγωγή κατά την πραγματική συνεπώς ενδεχόμενη εξέλιξη των πελατειακών σχέσεων στην επόμενη τριετία με βάση την παραγωγή που είχε δημιουργηθεί και εξακολουθεί να παραμένει στην ασφαλιστική επιχείρηση για το διάστημα αυτό, ρύθμιση που αποκλειστικά αποβλέπει σε δικαίωμα προμήθειας λόγω μετενέργειας της λυθείσας σχέσης. Και ενώ η αποζημίωση πελατείας είναι καταβλητέα με την καταγγελία, η καταβολή προμήθειας μετενέργειας μεταφέρεται στον μετά την τριετία χρόνο. Ετσι ενώ η αξίωση για αποζημίωση πελατείας δεν είναι υπό αίρεση αλλά μελλοντική αξίωση, εκχωρητή και κληρονομητή, το δικαίωμα σε καταβολή προμήθειας του άρθρου 20 παρ. 3 ν. 1569/85 είναι υπό πολλαπλή αίρεση.

7. Το ερώτημα συνεπώς που τίθεται περαιτέρω είναι αν η διαφοροποιημένη αυτή μεταχείριση μεταξύ κατηγοριών εμπορικών μεσολαβητών (εμπορικών αντιπροσώπων και αποκλειστικών διανομέων) αφενός και ασφαλιστικών διαμεσολαβούντων αφετέρου δικαιολογείται.

Κατά το γερμανικό δίκαιο (§ 89b, 5 HGB=Γερμανικού Εμπορικού Νόμου) προβλέπεται ρητά νομοθετική εξομοίωση με τον εμπορικό αντιπρόσωπο, ως προς την αποζημίωση πελατείας και του αντιπροσώπου ασφάλισης (Versicherungsvertreter) δηλαδή εκείνου που διαμεσολαβεί ή συνάπτει ασφαλιστικές συμβάσεις (§ 92, 1 HGB),

στην έννοια του οποίου εμπίπτει και ο μεσολαβητής (Vermittler, βλ. *Hopt* σε Baumbach/Hopt, *Handelsgesetzbuch*, 32 εκδ. 2006, § 92, αρ. 1). Η εξομοίωση αυτή είναι κατ' αρχήν πλήρης με δύο όμως αποκλίσεις που δικαιολογούνται από τη φύση της ασφαλιστικής σύμβασης: πρώτη, ότι η «παράταση» των ασφαλιστικών συμβάσεων με τους παλαιούς πελάτες εξομοιώνεται με «απόκτηση νέων πελατών», δεύτερη, λόγω της κατά κανόνα μεγαλύτερης διάρκειας των ασφαλιστικών συμβάσεων η αξίωση αποζημίωσης κατ' «ανώτατο όριο» ανέρχεται στις προμήθειες «τριών ετών» αντί ενός έτους που ισχύει για τους εμπορικούς αντιπροσώπους (§ 89b, V5, 2 βλ. *Hopt*, ο.π. § 89b αρ. 94, *W-H. Roth*, σε *Koller/Roth/Morck, HGB*, 4 εκδ. 2003 § 89b αρ. 23).

Η κοινοτική εξάλλου πρόβλεψη για την αποζημίωση πελατείας μόνον των εμπορικών αντιπροσώπων (αρθρ. 17-19 Οδηγίας 86/653/ΕΟΚ) προς την οποία εναρμονίστηκε η χώρα μας με το π.δ. 219/91 (αντίστοιχη διάταξη άρθρου 9) δεν εμπόδισε την ελληνική νομολογία και θεωρία να μεταφέρει τις ρυθμίσεις περί εμπορικών αντιπροσώπων και στις συμβάσεις αποκλειστικής διανομής με βάση τη μέθοδο της αναλογικής εφαρμογής για την ταυτότητα του νομικού λόγου (έτσι ΑΠ 139/2006 ΕΕμπΔ 2006, 307 με παρατ. *Ι. Δρυλλεράκη* και *Ν. Ελευθεριάδη*, ΑΠ 1805/2007 ΔΕΕ 2008, 215, ΑΠ 53/2007 Επισκ. ΕΔ 2007, 407 με παρατ. *Κ. Παμπούκη*, Εφ.Αθ. 6199/2007 ΔΕΕ 2008/78 και πλούσια σχετική αρθρογραφία *Λ. Γεωργακόπουλο*, ΔΕΕ 1998, 112, *Η. Σουφλερό*, ΔΕΕ 2008, 496, *Ν. Τέλλη*, ΕπισκΕΔ 2007, 958, *Δ. Αυγητίδη*, Χρ.Δ. 2001, 590 κ.α.). Κατάληξη ήταν ο Έλληνας

νομοθέτης να θεσπίσει νομοθετικά, με το αρθρ. 14 παρ. 4 στ. β' ν. 3557/2007, την παγιωθείσα ως άνω θέση των δικαστηρίων μας και της επιστήμης για αναλογική εφαρμογή των ρυθμίσεων περί εμπορικής αντιπροσωπείας στην σύμβαση περί αποκλειστικής διανομής και στις άλλες συμβάσεις αντιπροσωπείας που αφορούν παροχή υπηρεσιών. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η νομοθετική επέμβαση κινήθηκε και πάνω στο σκεπτικό του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην υποθ. Μαυρώνα (υπόθ. C-85/03, Συλλ. 2004, I-1573 σκ. 19,20) για αναγνώριση της δυνατότητας του εθνικού νομοθέτη, εμπνεόμενου από την Οδηγία 86/653, να προβλέπει κανόνες προστασίας για άλλες μη ρυθμιζόμενες περιπτώσεις όπως του παραγγελιοδόχου. Βασική προϋπόθεση-πλαίσιο της απαιτούμενης ομοιότητας των ως άνω περιπτώσεων είναι η ύπαρξη αναγκαίας εσωτερικής σχέσης μεταξύ επιχείρησης-αντιπροσώπου με την έννοια της «οργανωτικής ενσωμάτωσης» με κύριο κριτήριο τη συμβολή του αντιπροσώπου στην επέκταση της πελατειακής βάσης της επιχείρησης.

Το πραγματικό του άρθρου 9 π.δ. 219/1991 που μεταφέρει κοινοτικό δίκαιο θέτει τρεις ισοδύναμες προϋποθέσεις για τη γέννηση της αξίωσης πελατείας: την εισφορά νέων πελατών από τον αντιπρόσωπο, τη διατήρηση ουσιαστικών ωφελειών από τον εντολέα – αντιπροσωπευόμενο που προκύπτουν από τους πελάτες αυτούς μετά τη λύση της σχέσης και το «δίκαιο» της αποζημίωσης με βάση τις περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης.

Με βάση τα ανωτέρω προκύπτει ότι αν και η σχέση αποκλειστικής παροχής υπηρεσιών συντονιστή ασφαλιστικών

συμβούλων είναι «παρόμοια» (δηλαδή ούτε όμοια ούτε διαφορετική) προς εκείνη των εμπορικών αντιπροσώπων η μεταχείρισή τους μετά τη λύση των σχέσεων αυτών στο ελληνικό δίκαιο, διαφέρει χωρίς ουσιαστική δικαιολογία. Η αποζημίωση πελατείας κατονομάζεται ρητά ως «αποζημίωση» (βλ. αρθρ. 9 π.δ. 219/91). Η καταβολή προμήθειας μετενέργειας δεν ταυτίζεται με αυτήν. Εφόσον το υπό αίρεση δικαίωμα σε καταβολή προμήθειας, σύμφωνα με το άρθρο 20 ν. 1569/85 ως απλή υπό αίρεση αξίωση δεν έχει τα χαρακτηριστικά της «αποζημίωσης πελατείας», μπορεί να γίνει δεκτή η αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 9 π.δ. 219/1991 και η εφαρμογή του άρθρου 14 παρ. 4 στοιχ. α' ν. 3557/2007, έτσι ώστε ο συντονιστής ασφαλιστικών συμβούλων, κατά τη λύση της σχέσης με την ασφαλιστική επιχείρηση, να λαμβάνει αποζημίωση πελατείας κατ' αναλογία προς τα ρυθμιζόμενα στο άρθρο 9 π.δ. 219/1991. Είναι ενδεχόμενο όμως να υποστηριχθεί ότι η αξίωση σε προμήθεια μετενέργειας του άρθρου 20 είναι αντίστοιχη προς την αποζημίωση πελατείας, ρυθμισμένη. Ορθά θα μπορούσε ωστόσο να αντιταχθεί η μη συμβατότητα της ρύθμισης του ν. 1569/1985 σε σχέση με το σκεπτικό της κατά το κοινοτικό δίκαιο (οδηγία 86/653/ΕΟΚ) διπλής πρόβλεψης για τους εμπορικούς αντιπροσώπους: αφενός για δικαίωμα προμήθειας για εμπορικές πράξεις που έχουν συναφθεί μέσα σε εύλογη προθεσμία μετά τη λύση της σύμβασης εάν η πράξη οφείλεται κυρίως στη δραστηριότητα (διαμεσολάβηση, προετοιμασία) που ανέπτυξαν κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης (αρθρ. 8 Οδηγίας και 6 παρ. 2 π.δ. 219/1991), αφετέρου και για αποζημίωση πελατείας

(αρθρ. 17,19 Οδηγίας και 9 π.δ. 219/1991). Το πρώτο αφορά σε «μετενέργεια» της σύμβασης, το δεύτερο αποτελεί αποζημίωση (αντάλλαγμα) για τη δημιουργία πελατείας την οποία θα εκμεταλλευτεί πλέον η επιχείρηση. Το δικαίωμα συνεπώς του συντονιστή ασφαλιστικών συμβούλων, σύμφωνα με το άρθρο 20 ν. 1569/85, είναι συγγενές μόνο προς το δικαίωμα μετενέργειας του εμπορικού αντιπροσώπου. Αξίωση αποζημίωσης καθεαυτή ως αντάλλαγμα της δημιουργίας από τον συντονιστή ασφαλιστικών συμβούλων σταθερής πελατείας από την οποία η ασφαλιστική επιχείρηση διατηρεί ουσιαστικά οφέλη (με την έννοια των άρθρων 17-19 της οδηγίας 86/653/ΕΟΚ και αρθρ. 9 π.δ. 219/91) δεν προβλέπεται στο νόμο παρά τη φύση των αντίστοιχων συμβάσεων ως παρόμοιων, αφού με βάση αυτές τελικά δημιουργείται «πελατεία» για τον εντολέα προμηθευτή ή την ασφαλιστική επιχείρηση αντίστοιχα.

Και ναι μεν η εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου (π.δ. 219/91) με την Οδηγία 86/653/ΕΟΚ αναφέρεται στο καθεστώς των εμπορικών αντιπροσώπων και νομολογιακή εναρμόνιση δεν αναγνωρίζεται (βλ. ΔΕΚ υποθ. Μαυρωνά, Συλλ. 2004, I-1573 σκ. 19), πλην η υπό του εθνικού δικαστή αναλογική εφαρμογή διατάξεων του εθνικού δικαίου που έχει εναρμονιστεί με κοινοτικό δίκαιο είναι απολύτως επιτρεπτή, όπως ακριβώς η ελληνική νομολογία ανταποκρίθηκε στο κενό ρύθμισης στις περιπτώσεις της αποκλειστικής διανομής. Εξάλλου και σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σε σχέση με το λεγόμενο έμμεσο αποτέλεσμα των οδηγιών και την αρμονική ερμηνεία του εθνικού δικαίου προς αυτές έχει γίνει

δεκτό, ότι μολονότι η αρχή της σύμφωνης προς το κοινοτικό δίκαιο ερμηνείας του εθνικού δικαίου, την οποία επιβάλλει έτσι το κοινοτικό δίκαιο, αφορά πρωτίστως τις εσωτερικές διατάξεις που θεσπίστηκαν για τη μεταφορά της οικείας οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, δεν περιορίζεται πάντως στην ανάλυση των διατάξεων αυτών αλλά επιβάλλει όπως το εθνικό δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του το σύνολο του εθνικού δικαίου για να εκτιμά σε ποιο μέτρο το δίκαιο αυτό μπορεί να τύχει τέτοιας εφαρμογής η οποία να μην καταλήγει σε αποτέλεσμα αντίθετο προς το σκοπούμενο από την οδηγία» (έτσι ΔΕΚ συνεκδ. υποθ. C-397/01 έως C-403/01, Pfeiffer κλπ, Συλλ. 2004, I-8835 σκέψη 115).

Συνεπώς ο συντονιστής ασφαλιστικών συμβούλων έχει δικαίωμα σε αποζημίωση πελατείας κατ' ανάλογη εφαρμογή των περί εμπορικών αντιπροσώπων διατάξεων (αρθρ. 9 π.δ. 219/91) και με βάση τις διατάξεις του άρθρου 14 παρ. 4 στ. α ν. 3557/2007). Η αξίωση υπό αίρεση για καταβολή προμήθειας μετενέργειας με βάση το άρθρο 20 παρ. 3, 1569/1985 είναι αυτοτελής και άσχετη με την αποζημίωση πελατείας, την οποία πελατεία, κατά σύμβαση, αυτός δημιούργησε και απολαμβάνει μετά τη λύση η ασφαλιστική επιχείρηση.

9. Οι διατάξεις των νόμων περί αποζημίωσης πελατείας θεωρείται (βλ. Εφ.Αθ. 7813/2002 ΔΕΕ 2003, 667) ότι καθιερώνουν ένα ανώτατο όριο ευθύνης. Όμως η χορήγηση στον δικαιούχο αποζημίωσης πελατείας δεν του στερεί την αξίωση για ανόρθωση ζημίας την οποία υπέστη. Η αξίωση όμως αυτή προϋποθέτει

αντισυμβατική ή καταχρηστική (παράνομη) συμπεριφορά της επιχείρησης προς την οποία οι υπηρεσίες και εντεύθεν (αιτιωδώς) πρόκληση ζημιάς στον δικαιούχο. Πρόκειται για αξιώσεις ανόρθωσης ζημιάς κατά τις διατάξεις του κοινού δικαίου. Παραμένουν άθικτες οι αξιώσεις του δικαιούχου για αποκατάσταση της θετικής ζημιάς και του διαφυγόντος κέρδους καθώς και για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης (άρθρα 914, 919 ΑΚ) συνεπεία τέλεσης αδικοπραξίας από την επιχείρηση σε βάρος του συντονιστή ή «ψυχικής στενοχώριας» που μπορεί να προκαλέσει η προσβολή οποιουδήποτε έννομου αγαθού (προσωπικότητας, επαγγελματικής φήμης, επαγγελματική πίστη) του προσβληθέντα (ως προς την ηθική βλάβη βλ. Απ. Γεωργιάδη, Ενοχικό Δίκαιο, Γεν. Μέρος 1999 § 61, αρ. 18).

10. Δεδομένου ότι η αξίωση προμήθειας μετενέργειας του άρθρου 20 παρ. 3 ν. 1569/1985 σχετίζεται άμεσα με την παραγωγή των ασφαλιστικών συμβούλων που συντονίζει (ο συντονιστής) για το τριετές διάστημα μετά την καταγγελία και με την προϋπόθεση και κατά το μέτρο που η παραγωγή αυτή εξακολουθεί να παραμένει για το διάστημα αυτό στην επιχείρηση, η γενική ρήτρα του άρθρου 288 ΑΚ επιβάλλει παρεπόμενες υποχρεώσεις προστασίας του συντονιστή (βλ. γενικά Μ. Σταθόπουλο, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, 2004 § 5 αρ. 59 επ.) και επιφέρει μετενέργεια της λυθείσας ενοχικής σχέσης (βλ. γενικά Απ. Γεωργιάδη Ενοχικό Δίκαιο. Γεν. Μέρος, 1999 § 14 αρ. 33, 34) ώστε να διασφαλίζεται ο συντονιστής ασφαλιστικών συμβούλων ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του νόμου στις οποίες θεμελιώνεται η αξίωσή του. Ετσι και με βάση το άρθρο 288 ΑΚ μπορούν να συναχθούν

παρεπόμενες υποχρεώσεις της ασφαλιστικής επιχείρησης και αντίστοιχα δικαιώματα του συντονιστή ασφαλιστικών συμβούλων, ιδίως να επιτρέπει σ' αυτόν τον πραγματικό συντονισμό των ασφαλιστικών συμβούλων που συντονίζει να του παρέχει κάθε απαραίτητη ενημέρωση και στοιχεία αναγκαία ως προς τις προμήθειες των ασφαλιστικών συμβούλων του, να συνεργαστούν με αυτόν απρόσκοπτα και με διαφάνεια για διατήρηση της παραγωγής στην επιχείρηση «ως εάν» η σχέση μεταξύ ασφαλιστικής επιχείρησης και συντονιστή για το διάστημα αυτό της τριετίας, στα πλαίσια των διαγραφομένων από το νόμο προϋποθέσεων του άρθρου 20 παρ. 3 ν. 1569/1985 και μόνον, να μην είχε λυθεί.

11. Ως προς τον τρόπο υπολογισμού της «αποζημίωσης πελατείας» (έτσι χαρακτηρίζεται και από Γεν. Εισαγγελέα P. Maduro στην υποθ. Honynem C. 465/04, Συλλ. 2006 I-2879 Προτάσεις σ. I-2889 σκέψη 17) το ΔΕΚ έκρινε ότι τα κράτη μέλη μπορούν να ασκήσουν την ευχέρειά τους εκτίμησης όσον αφορά την επιλογή των μεθόδων υπολογισμού της αποζημίωσης (ΔΕΚ υποθ. C-381/98 αποφ. της 9-11-2000, Ingmar, Συλλ. 2000 σ. I-9305 σκέψη 21) και ότι η Επιτροπή έχει υποβάλει στο Συμβούλιο έκθεση, της 23-7-1996, σε σχέση με την εφαρμογή του άρθρου 17 της Οδηγίας 86/653 (COM (96) 364 τελικό) που παρέχει λεπτομέρειες όσον αφορά τον πραγματικό υπολογισμό της αποζημίωσης αυτής (βλ. ΔΕΚ απόφαση της 23.3.2006, υποθ. 465/04 Honynem, Συλλ. I-2879, σκέψη 35).

Σύμφωνα με την Εφπειρ. 83/2009 ΔΕΕ 2009, 479 σε σχέση με τον υπολογισμό της αποζημίωσης του άρθρου 9 πδ 219/91 έγινε

δεκτό ότι για τη δικονομική πληρότητα ήτοι για το ποσοτικά ορισμένο του σχετικού αιτήματος της αγωγής δεν είναι αναγκαία και η διευκρίνιση σ' αυτή του ακριβούς ποσού των ωφελημάτων που διατήρησε ο προμηθευτής και ότι κατά την ορθή έννοια του άρθρου 9 ΠΔ 219/1991, ως βάση υπολογισμού της άνω αποζημιώσεως λαμβάνονται οι προμήθειες από συμβάσεις, που προβλέπονται να καταρτισθούν με πελάτες, που έφερε ο αντιπρόσωπος και τις οποίες προμήθειες, λόγω της καταγγελίας, αυτός χάνει, με δυνατότητα, από την ίδια διάταξη, του εντολέα να ισχυρισθεί και να ανταποδείξει ότι τα οφέλη, που διατηρεί μετά την καταγγελία από τη διατήρηση της πελατείας, είναι μικρότερα κατά ποσόν από τις απολεσθείσες προμήθειες του αντιπροσώπου (ΑΠ 704/2007 στην Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών «Νόμος»).

Με βάση τα ανωτέρω, γνωμοδοτώ:

1. Ο συντονιστής ασφαλιστικών συμβούλων έχει την εμπορική ιδιότητα.
2. Σε περίπτωση λύσης ή λήξης της συνεργασίας με την ασφαλιστική επιχείρηση και υπό την επιφύλαξη των προϋποθέσεων του άρθρου 20 παρ. 3 ν. 1569/1985, ο συντονιστής ασφαλιστικών συμβούλων δικαιούται σε προμήθεια μετενέργειας, σε συνδυασμό με παρεπόμενες υποχρεώσεις της ασφαλιστικής επιχείρησης προστασίας του.
3. Ανεξάρτητα από την αξίωση που απορρέει από το άρθρο 20 παρ. 3 ν. 1569/1985, όπως ισχύει ο συντονιστής

ασφαλιστικών συμβούλων δικαιούται σε αποζημίωση πελατείας με βάση το άρθρο 9 π.δ. 219/91 και 14 παρ. 4 στ. α ν. 3557/07 αναλόγως εφαρμοζομένων.

4. Δεν θίγονται τα δικαιώματα του συντονιστή ασφαλιστικών συμβούλων για ανόρθωση τυχόν περαιτέρω ζημίας του, περιουσιακής ή μη, κατά τις διατάξεις του αστικού δικαίου.

Αθήνα 18-5-2009

Ο

Γνωμοδοτών

Καθηγητής Λάμπρος Ε. Κοτσίρης

ΛΑΜΠΡΟΣ Ε. ΚΟΤΣΙΡΗΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ - ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ
ΔΙΟΝΥΣΟΥ 25 - 145 63 ΚΗΦΙΣΙΑ
ΤΗΛ: 210.6015571
ΑΦΜ: 002727189 - ΔΟΥ: ΚΗΦΙΣΙΑΣ